

Beleidsrapportage Corona Gedragsunit

Nr. 16 – definitief 25 januari 2022

De Corona Gedragsunit van het RIVM ondersteunt beleid door gedragswetenschappelijke kennis te ontsluiten, te ontwikkelen en te vertalen naar antwoorden en adviezen voor overheidsbeleid en –communicatie. Het ministerie van VWS is opdrachtgever van de gedragsunit.

Deze 16^e beleidsrapportage bevat een overzicht van de producten en activiteiten van de afgelopen zes weken, plus een vooruitblik tot 15 februari 2022.

De producten worden gepubliceerd op de [gedragsonderzoekspagina](#) van RIVM.nl. Medewerkers van de gedragsunit, evenals leden van onze wetenschappelijke adviesraad, zijn hierover te raadplegen.

Resultaten periode 13 november 2021 – 31 december 2021

1. Kennis verzamelen

Literatuuronderzoek

Sinds 2021 worden tweewekelijkse literatuurupdates rondgestuurd waarin de meest relevante publicaties, rapporten, nieuws en onderzoeken worden gedeeld binnen en buiten de Corona Gedragsunit. Deze update is bedoeld voor mensen met een (gedrags)wetenschappelijke achtergrond. Inmiddels zijn 21 updates uitgebracht. Wilt u de update ook ontvangen, dan kunt u mailen naar 5.12@rivm.nl met vermelding “Literatuurupdate”.

In deze periode is ook gewerkt aan een update van het [overzicht](#) van effectieve interventies om naleving van gedragsmaatregelen te bevorderen. Ook is bijgedragen aan de kennisupdate Vaccinatiebereidheid (zie 3.1). Verder is vanuit literatuuronderzoek bijgedragen aan kennis over het gebruik van financiële prikkels bij vaccinatie, draagvlak voor de bezoekersregeling thuis, vaccinatiebereidheid bij eiwitvaccins, draagvlak voor coronatoegangsbewijzen, pandemische moeheid, draagvlak, naleving en ethische aspecten m.b.t. 1-2-3G beleid en de besmettingskans bij specifieke groepen. Tot slot is gestart met het verzamelen van literatuur over lessen en aanbevelingen voor toekomstige crises.

Inspirerende praktijkvoorbeelden

De laatste drie verhalen met de thema’s thuiszorg, IC en kinderdagverblijf zijn gepubliceerd. Daarmee zijn alle 32 verhalen opgehaald en beschikbaar op www.rivm.nl/gedragsonderzoek/voorbeelden-uit-praktijk. De verhalen geven inzicht in hoe mensen in verschillende contexten omgaan met de coronaregels, welke afwegingen meespelen en welke strategieën en oplossingen zij hanteren.

De eerste aflevering van de RIVM podcast ‘Leefomgeving en gezondheid’, die deze week is verschenen, staat geheel in het teken van het onderzoek ‘Voorbeelden uit de praktijk’. De podcast is te beluisteren via www.rivm.nl/podcast en alle bekende podcast-kanalen zoals Spotify en Apple Podcast.

2. Kennis ontwikkelen

Vragenlijstonderzoek Gedrag en Welbevinden

Ronde 17 van het vragenlijstonderzoek is afgenomen van 1 tot 5 december 2021. In deze ronde is aanvullend gevraagd naar redenen om wel of niet te vaccineren. Bij respondenten die zich recent lieten vaccineren zijn redenen voor vaccinatie geïnventariseerd. Aan respondenten die nog geen vaccinatie hebben ontvangen zijn open vragen gesteld over de redenen hiervoor en in welke gevallen zij zich in de toekomst nog wel zouden laten vaccineren. Ook is bereidheid voor een boosterprik opgenomen. Daarnaast is draagvlak voor verschillende scenario's betreffende 3G en 2G uitgevraagd.

De resultaten zijn op 16 december 2021 gepresenteerd in een online duidingssessie voor Haagse collega's en GGD'en. De resultaten van het vragenlijstonderzoek zijn op 17 december gepubliceerd op www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden. Op die dag is ook een tweede online duidingssessie georganiseerd, waarbij ook de resultaten van de kennisupdate Vaccinatiebereidheid zijn gepresenteerd.

Ook in deze meetronde is een analyse gemaakt van opmerkingen bij de vraag "Heeft u nog opmerkingen over de coronamaatregelen in het algemeen, dan kunt u dat hieronder schrijven". De resultaten zijn op 17 december gelijktijdig met de cijfers van het vragenlijstonderzoek gepubliceerd.

Verdiepend kwalitatief onderzoek

In de week van 22-26 november 2021 is de twaalfde en laatste interviewronde met het interviewcohort uitgevoerd. Resultaten van deze interviews worden meegenomen in diverse producten en presentaties van de gedragsunit. Er is gestart met verdiepende analyses over het gehele cohortonderzoek. Alle interviewrondes zijn opgenomen op de gedragsunit [website](#).

Coronadashboard trendonderzoek

In de week van 15 november 2021 is de 21^e ronde van het trendonderzoek uitgevoerd. Publicatie van de resultaten vond 30 november plaats. Ronde 22 was in de week van 6 december. Publicatie van de resultaten vond 21 december plaats. Ronde 23 die volgens planning in de week van 27 december zou worden uitgevraagd, is in overleg met VWS verplaatst naar 4-10 januari 2022 en zal gepubliceerd worden op 18 januari. Ronde 24 wordt uitgevraagd in de week van 25 januari.

Resultaten van alle rondes worden gepubliceerd op het Coronadashboard van de Rijksoverheid. Op de gedragswebsite wordt duiding en verantwoording opgenomen: www.rivm.nl/gedragsonderzoek/trendonderzoek. De data die op geaggregeerd niveau gepresenteerd worden op het Dashboard, zijn voor nadere analyses door derden beschikbaar via data.rivm.nl.

Rapid response, verdiepend onderzoek

- De gedragsunit heeft ondersteuning geboden aan VWS Data en Ontwerp over webproducten zoals de Testwijzer, Pilots Begeleid Zelftesten, Prikken Zonder Afspraak website en communicatie voor booster.
- Er is in opdracht van de gedragsunit een zgn. [vignettestudie](#) Testadvies uitgevoerd, waarvan de resultaten op 19 november 2021 als input voor het OMT zijn meegegeven. Dit advies was mede

basis voor het OMT-advies over inzet van zelftesten bij milde klachten. De resultaten zijn op 2 december gepubliceerd.

- Er is op 6 december een [kennisupdate](#) over testen opgeleverd, waarin de laatste inzichten over testgedrag, zoals het gebruik van zelftesten, testen bij klachten en gedrag van specifieke groepen.
- Ondersteuning bij meest bezochte websites rondom thema testen en thuisblijven.
- Een notitie opgeleverd over redenen om alsnog te vaccineren op basis van een kwalitatieve analyse (waarin ook informatie over eiwitvaccins), en een reflectie op de interesse in een 'traditioneel' vaccin, deze zal spoedig beschikbaar worden gemaakt.
- Een notitie opgeleverd over de gedragselementen van toepassing op de invoering van de coronapil (23 december), deze zal spoedig beschikbaar worden gemaakt.

3.1 Kennisintegratie

Thema Vaccinatiebereidheid

- Naast doorlopende advisering aan het Vaccinatieprogramma en het project Fijnmazig vaccineren, is net voor de kerstvakantie een [kennisupdate](#) Vaccinatiebereidheid opgeleverd en gepubliceerd op de website. De resultaten van deze kennisupdate zijn ook gedeeld in de duidingssessie van het vragenlijstonderzoek op 17 december 2021.
- De gedragsunit en Vaccinatieprogramma hebben samen sheets opgeleverd aan VWS over financiële prikkels voor vaccinatie. Deze zijn niet gepubliceerd.
- Er zijn op 4 januari 2022 vanuit de gedragsunit sheets geleverd voor de presentatie van DGV ten behoeve van het kennismakingsgesprek met de nieuwe minister van VWS.
- Op verzoek van VWS zijn zowel in het vragenlijstonderzoek als trendonderzoek van de gedragsunit in januari 2022 vragen opgenomen om de interesse in de nieuwe eiwitvaccins te peilen.

Andere kennis(integratie)producten

- Er zijn op verschillende momenten gedragsreflecties opgeleverd aan NCTV en VWS. Gedragsreflecties gaan in op gedragsaspecten van mogelijke wijzigingen in het maatregelenpakket en zijn opgesteld in overleg met het [expertteam Gedrag en welbevinden](#). Gedragsreflecties worden gepubliceerd op de [website](#) van de Rijksoverheid als onderdeel van de NCTV-presentatie over Maatschappelijk Beeld en Uitvoeringstoets.
- Er zijn vier brieven met nadere toelichting op de opgeleverde gedragsreflecties verstuurd aan het ministerie van VWS en de NCTV. Deze brieven met gedragsreflecties worden door de minister van VWS gedeeld met de Tweede Kamer en worden tevens gepubliceerd op de pagina '[Gedragsreflecties Corona Gedragsunit](#)'.
- De gedragsunit levert periodiek informatie vanuit haar vragenlijst- en trendonderzoek aan de VNG, ten behoeve van het dashboard Sociaal Domein.
- De [memo](#) 'Draagvlak, vertrouwen en ervaren rechtvaardigheid' is op 18 november 2021 gepubliceerd op de webpagina's van de Corona Gedragsunit.
- De [e-learning](#) Gedrag en Corona, een samenwerking van de NSPOH en de gedragsunit, is online gegaan. Deze e-learning is ontwikkeld voor beleidsmakers en communicatieprofessionals, werkzaam bij bijvoorbeeld ministeries, GGD'en, gemeenten en veiligheidsregio's, die meer willen leren over (determinanten van) gedrag.

3.2 Kennisdisseminatie

Resultaten van de gedragsunit worden niet alleen gepubliceerd op de website en naar VWS gestuurd, maar worden ook gericht aangeboden aan o.a. het NKC en het Coördinatieteam DGSC-19 en gepresenteerd in online duidingssessies.

Nieuwsbrief

De gedragsunit heeft een eigen nieuwsbrief Corona & Gedrag om beleidsmakers en professionals te informeren over de activiteiten en resultaten van de gedragsunit. Deze nieuwsbrieven staan [hier](#); via deze link kunt u zich ook abonneren op de nieuwsbrief. De nieuwsbrief komt elke drie tot vier weken uit. Alle online sessies worden aangekondigd in de agenda op www.rivm.nl/gedragsonderzoek.

Presentaties en bijeenkomsten

- Op 18 november 2021 heeft de gedragsunit samen met het NKC een [sessie](#) op de Dag van het Gedrag in Den Haag georganiseerd, over de toepassing van gedragskennis in beleid en communicatie.
- Naar aanleiding van de memo 'Impact van COVID-19 maatregelen op stakeholders in organisaties en netwerken: vijf lessen uit de praktijk' is een [podcast](#) opgenomen.
- Op 6 december sprak [5.1.2e](#) namens de gedragsunit bij de Vaccinatie Alliantie, georganiseerd vanuit de Influenza stichting. Hier is gesproken over wat we kunnen leren van de Corona vaccinatiecampagne voor andere vaccinatiecampagnes.
- Op 12 december heeft [5.1.2e](#) een presentatie verzorgd tijdens het Catshuisoverleg.

Media bijdragen

- [5.1.2e](#) heeft meegewerkt aan een info-item (video) over testen met uitleg over de uitgevoerde Vignette studie. Dit item is begin december verspreid via de social media kanalen van het RIVM.
- [5.1.2e](#) heeft meegewerkt aan een tweetal artikelen in de Volkskrant resp. 10 november 2021 "QR en mondkapje, heeft het al effect op de besmettingen" en 10 december "Burger toont zich in onderzoek vernietigend over corona-aanpak kabinet: slechts 1 op de 6 is positief."
- Op vrijdag 10 december heeft [5.1.2e](#) op Radio 1 en bij de ochtendeditie van het NOS-journaal de nieuwste cijfers van de gedragsunit toegelicht en in de middag voor RTL nieuws.
- [5.1.2e](#) is geïnterviewd over haar werk bij de gedragsunit voor de Kerstbijlage van Trouw, publicatie op 24 december.

3.3 Overzicht 2021

De Corona Gedragsunit heeft in 2021 opgeleverd:

- 21 literatuurupdates en geactualiseerde interventietabellen
- 9 rondes vragenlijstonderzoek
- 17 reguliere rondes van het trendonderzoek en één additionele ronde op verzoek van het OMT
- 9 rondes interviews/ focusgroepgesprekken
- 23 gedragsreflecties en 17 brieven met toelichting
- 32 verhalen

- 30 memo's en kennisupdates
- 28 duidings- en andere openbare sessies
- 8 beleidsrapportages
- 12 nieuwsbrieven
- 6 kennisintegratie rapporten maatschappelijke gevolgen COVID-19

Blik vooruit 1 januari – 15 februari 2022

1. Kennis verzamelen

Literatuuronderzoek

De tweewekelijkse literatuurupdates met daarin de meest relevante publicaties, rapporten, nieuws en onderzoeken worden ook de komende periode gedeeld binnen en buiten de Corona Gedragsunit. Naast algemene updates zullen er ook een aantal keer thema edities verschijnen, met literatuur over één specifiek thema. Hierbij valt te denken aan kwetsbare groepen, lessons learned, het coronatoegangsbewijs of de boostervaccinatie.

Inspirerende praktijkvoorbeelden

De komende tijd werkt het projectteam aan een internationaal artikel 'COVID-19 prevention policies through the lens of intermediary organisations and networks: Five lessons for pandemic policy making' waarin de belangrijkste eerste lessen en inzichten uit dit onderzoek zijn meegenomen. Het artikel wordt naar alle waarschijnlijkheid gepubliceerd op [Eurosurveillance](#), een online Europees wetenschappelijk tijdschrift gefocust op o.a. preventie en bestrijding van overdraagbare ziekten. Verder gaat het projectteam samen met het team 'kwalitatief onderzoek' de uitkomsten van het onderzoek 'Voorbeelden uit de praktijk' valideren en actualiseren door middel van interviews met focusgroepen. De centrale vraag hierbij is: welke rol kan het maatschappelijk middenveld spelen bij de beheersing van pandemie in de toekomst?

2. Kennis ontwikkelen

Vragenlijstonderzoek Gedrag en Welbevinden

Ronde 18 van het vragenlijstonderzoek wordt afgenomen van 19 tot 23 januari 2022. Aanvullende onderwerpen in deze ronde zijn zelftestafname bij kinderen, redenen om wel of geen boostervaccinatie te nemen en (voor beperkte groepen) bereidheid voor het nemen van eiwitvaccins en de coronapil. Ook zijn enkele vragen gericht op zicht krijgen op mensen die zichzelf uit angst isoleren en zijn opnieuw enkele vragen rondom reizen (testen en quarantaine naleving) opgenomen. De resultaten worden op 3 februari gepresenteerd in een online sessie en op 4 februari gepubliceerd op de webpagina's van de gedragsunit op RIVM.nl.

Verdiepend kwalitatief onderzoek

In de periode tot 15 februari 2022 wordt geen reguliere interviewronde uitgevoerd, maar zullen focusgroepgesprekken worden gehouden met het zgn. "maatschappelijk middenveld", om zo verdieping te krijgen in hun verhalen zoals die in de inspirerende praktijkvoorbeelden zijn

opgehaald. De resultaten van deze gesprekken zullen gebruikt worden om bij te dragen aan de korte en middellange termijn visie op de aanpak van de pandemie.

Coronadashboard trendonderzoek

Meting 23 wordt afgenomen van 4 tot 10 januari 2022 en de resultaten worden gepubliceerd op 18 januari. Aanvullende onderwerpen in deze ronde zijn vragen omtrent de bereidheid voor een (booster)vaccinatie met Novavax, draagvlak rondom vaccinatieplicht en draagvlak over het verkrijgen van een incentive. Daarnaast wordt een extra vraag gesteld over vertrouwen in de overheid en of men denkt dat Nederland voldoende maatregelen neemt om verspreiding van het coronavirus te beperken. Ronde 24 staat open van 25 tot 31 januari en de resultaten worden gepubliceerd op 8 februari.

Resultaten van alle rondes worden gepubliceerd op het Coronadashboard van de Rijksoverheid. Op de webpagina's van de gedragsunit op RIVM.nl. wordt duiding en verantwoording opgenomen: www.rivm.nl/gedragsonderzoek/trendonderzoek. De data die op geaggregeerd niveau gepresenteerd worden op het Dashboard, zijn voor nadere analyses door derden beschikbaar via data.rivm.nl.

Rapid response, verdiepend onderzoek

- Het wetenschappelijke rapport over quarantaine- en isolatie-ondersteuning zal in januari 2022 openbaar worden gemaakt. De resultaten zijn al in een eerder stadium met VWS gedeeld.
- Actualisatie van de preferentiestudie naar voorkeuren van burgers voor maatregelen en maatregelenpakketten. Daarbij worden de meeste waarschijnlijke toekomstscenario's gebruikt. Resultaten worden gebruikt in reflecties op de aanpak van de pandemie op de korte en middellange termijn.

3. Kennisintegratie en -disseminatie

3.2 Kennisintegratie

- Op verzoek van VWS wordt gestart met de verkenning welke informatie de gedragsunit kan bieden ten aanzien van (zelf ervaren) kwetsbare mensen die in zelfisolatie zijn. Doel is aanbevelingen te geven welke ondersteuning kan worden geboden voor deze mensen.
- Begin februari 2022 wordt een geïntegreerd product (factsheet) op basis van alle inventarisaties van Nederlandse COVID-19 onderzoeken tot nu toe opgeleverd. De focus ligt op mentaal welbevinden en leefstijl.
- Op gebied van vaccinatie is een aandachtspunt voor de komende weken de boosterbereidheid. Hiertoe zal op basis van de beschikbare literatuur als ook vanuit de data uit de verschillende werkpakketten een onderbouwing worden geleverd voor de te ontwikkelen overheids campagne.
- Voor de korte termijn (deze winter) zal tevens op basis van bestaande data van de gedragsunit nagegaan worden hoe vanuit het gedragsperspectief om te gaan met afschaling i.c. versoepeling van de maatregelen. Er wordt ook een bijdrage geleverd aan het opstellen van de lange termijnstrategie door VWS. Dat gebeurt op basis van bestaande data, nieuwe data (update

preferentiestudie) en een expertsessie. Daarnaast wordt bijgedragen door op verzoek in sessies hierover toelichting te verzorgen.

3.3 Kennisdisseminatie

Online sessies en trainingen

- Op 3 februari 2022 worden de resultaten van de volgende ronde van het vragenlijstonderzoek toegelicht in een online sessie voor ministeries en op 4 februari voor GGD'en, gemeenten, veiligheidsregio's en andere geïnteresseerden.

5.1.2e, 5.1.2e en 5.1.2e
RIVM Corona Gedragsunit